

Наталія МІСЬКОВА,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука*

**ВИВЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У КОНТЕКСТІ
РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ**

Анотація

У статті розглядаються основні теоретичні засади оцінювання якості вищої математичної освіти майбутніх учителів початкових класів у контексті реалізації принципів Болонського процесу, визначені перспективи розвитку.

Аннотация

В статье рассматриваются основные теоретические засады оценивания качества высшего математического образования будущих учителей начальных классов в контексте реализации принципов Болонского процесса.

Annotation

In this article are examined the main theoretical principles of the content of the education. It is exposed there content also the urgent tasks of reformation of the content of primary school education and specifically the content of the school course of primary mathematics.

Розвиток України визначається у загальному контексті Європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності загальносвітної культури; парламентаризм, права людини, права національних меншин, лібералізацію, свободу пересування, свободу здобуття освіти будь-якого рівня та інше, що є невід'ємним атрибутом громадянського демократичного суспільства.

Інтеграційний процес полягає у впровадженні європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці, поширенні власних культурних і науково-технічних здобутків в ЄС. У кінцевому результаті такі кроки спрацьовуватимуть на підвищення в Україні європейської культурної ідентичності та інтеграцію до загальноєвропейського інтелекту-

ально-освітнього та науково-технічного простору.

Здійснення даного завдання передбачає взаємне зняття будь-яких принципів, на відміну від технічних, обмежень на контакти і обміни та поширення інформації.

Основними цілями реформ в Україні є підвищення життєвого рівня населення, передусім завдяки переходу до ринкової економіки, забезпечення захисту громадянських прав і розширення індивідуальних свобод особи. Ринок праці і соціальна політика є найважливішими компонентами досягнення цих цілей, тому що вони необхідні для забезпечення продуктивності сучасної економіки.

У цьому контексті реформування вищої освіти і науки в Україні передбачає:

- перехід до динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, що дасть змогу задовольняти можливості особистості в здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівня за бажаним напрямом відповідно до її здібностей та забезпечити її мобільність на ринку праці;
- формування мережі вищих навчальних закладів, яка за формами, програмами, термінами навчання і джерелами фінансування задовольняла б потреби кожної людини і держави в цілому;
- підвищення освітнього і культурного рівня суспільства, створення умов для навчання впродовж усього життя;
- запровадження в системі вищої освіти і науки України передового досвіду розвинутих країн світу та її інтеграція у міжнародне науково-освітнє співтовариство;
- пошук рівноваги між масовою фундаментальною та елітарною освітою, з одного боку, та вузькою спеціалізацією і професійною досконалістю, з іншого.

Для реалізації концептуальних засад Болонського процесу в Україні необхідно:

- удосконалити двоступеневу структуру вищої освіти;
- прийняти прозорі та зрозумілі градації дипломів, ступенів та кваліфікацій;
- використати єдину систему кредитних одиниць і додатка до диплома;
- врахувати європейську практику організації акредитації та контролю якості освіти;
- підтримувати і розвивати європейські стандарти якості;

- ліквідувати перепони для розширення мобільності студентів, викладачів і дослідників;
- запровадити сучасні підходи інтеграції вищої освіти і науки у справі підготовки магістрів та аспірантів;
- забезпечити подальший розвиток автономності та самоврядування у системі вищої освіти та науки [3].

Одним із напрямів реформування вищої освіти, що визначається принципами Болонського процесу, є підтримка високої якості освіти, насамперед за рахунок удосконалення процедур, механізмів і стилів системи контролю якості. В основі Болонського процесу лежать ті ж цінності, що й в основі більш широких процесів європейської інтеграції. Як зазначено в документах Берлінської конференції 2003 р., згідно з принципами автономії, відповідальність за якість вищої освіти передусім лежить на кожному окремому навчальному закладі, і таким чином забезпечується можливість перевірки якості системи навчання як у національних, так і в інтернаціональних рамках.

Під час розробки програм якості навчання у ВНЗ, згідно К.Левківського і Ю.Сухарнікова, слід враховувати, що інтегральна якість фахівця з перспективними властивостями визначатиметься такими чинниками: якістю управління системою освіти і професійної підготовки; ефективністю політики зарахування абітурієнтів; ефективністю дидактичної концепції вищої освіти; якістю забезпечення навчального процесу; сумісністю змісту та структури освітньої програми відносно відповідних характеристик студентів (рівня здоров'я, рівня інтелектуального розвитку тощо); якістю науково-педагогічного персоналу; ефективністю політики забезпечення якості оцінювання навчальних досягнень студентів; якістю інфраструктури вищої школи; якістю зовнішнього, стосовно вищої школи середовища; відповідністю реального навчального навантаження студентів вимогам законодавства [4].

Якість вищої математичної освіти визначається сукупністю показників, які характеризують різні аспекти навчальної діяльності освітньої установи: зміст освіти, форми й методи навчання, матеріально-технічна база, кадровий склад тощо, та забезпечують розвиток компетенції тих, хто навчається.

Якість освіти як соціально-педагогічне явище, може розглядати-

ся у двох площинах - теоретико-методологічній і практичній. У першому випадку ведуться пошуки концептуальних засад визначення й оцінювання якості освіти як категорії, що визначає досконалість функціонування освітніх систем. У практичній площині ця проблема розглядається з позиції здійснення моніторингу якості освіти [2].

Викладач методичних дисциплін, добираючи діагностичні завдання, які передбачають вивчення рівня сформованості компетентності майбутнього вчителя з методики викладання освітньої галузі «Математика» в початковій школі, має враховувати, що оновлення змісту методико-математичної підготовки на засадах компетентнісного підходу спрямовується на чітке структурування вимог до навчальних досягнень студентів (наприклад: знає, усвідомлює, визначає, розуміє, застосовує, володіє та ін.).

Зауважимо, що нами розрізняються два типи навчальних результатів:

- компетентність щодо оволодіння загальними питаннями методики (здатність до визначення цілей, аналізу, синтезу, планування, моделювання тощо);
- компетентність, яка безпосередньо відповідає предметові, тобто передбачає опанування майбутнім учителем спеціальних методичних вмінь і навичок.

Загальнометодична компетентність визначається за сукупністю таких критеріїв.

Студент знає й усвідомлює:

- нові цілі засвоєння учнями освітньої галузі «Математика» в контексті модернізації початкової освіти;
- зміст та особливості побудови початкового курсу математики відповідно до вимог Державного стандарту освітньої галузі «Математика»;
- основні умови організації навчально-виховного процесу під час навчання математики;
- специфіку виховної роботи на уроках та в позаурочній діяльності.

Студент обізнаний з:

- основними вимогами до математичної підготовки учнів за роками навчання;
- загальними вимогами до усного і писемного математичного мов-

лення та критеріями оцінювання знань, умінь і навичок учнів;

- особливостями календарно-тематичного планування;
- основними засобами, формами і методами навчання математики;
- загальними особливостями використання сучасних навчальних технологій на уроках математики;
- передовим педагогічним досвідом учителів-практиків з проблем організації сучасного уроку математики.

Студент здатний:

- формулювати освітні цілі з предмета, досягати й оптимально переосмислювати їх під час навчання;
- аналізувати основний методичний апарат підручників та розширювати його завданнями, спрямованими на розвиток логічного мислення, у тестовій формі, диференційованих, на вибір і самооцінку тощо;
- аналізувати методичні посібники з метою виявлення їх доцільності та відповідності рівневі засвоєння обов'язкових знань та вмінь учнів;
- здійснювати розвиток розумових здібностей молодших школярів на уроках та в позаурочній діяльності;
- оцінювати результати діяльності учнів згідно з критеріями навчальних досягнень учнів початкової школи.

Студент володіє практичними вміннями і навичками:

- формувати систему математичних знань, умінь і навичок відповідно до результатів навчання за змістовими лініями Державного стандарту (у програмі курсу «Методика викладання математики в початковій школі» конкретно зазначаються результати навчання учнів за змістовими лініями Державного стандарту та відповідно до цього зміст методичних умінь учителя);
- моделювати уроки та позакласні заходи з математики, продуктивно і нестандартно організовувати процес навчання, виховання і розвитку з метою забезпечення реалізації вимог Державного стандарту освітньої галузі «Математика»; обговорювати, давати оцінку і самооцінку проведених занять.

Опанування майбутнім учителем початкової школи методичних умінь і навичок визначається за сукупністю інших критеріїв під час формування практичних умінь і навичок з «Методика викладання ма-

тематики в початковій школі»:

- ознайомити учнів з основними математичними поняттями, законами, властивостями і способами дій, що вивчаються в початковому курсі математики, навчити молодших школярів використовувати їх на практиці;

- організовувати власну самостійну дослідницьку діяльність [1].

Після того, як визначено різні компетенції вчителя у процесі виконання дидактико-методичної виробничої функції, можна приступати до складання діагностичних практично зорієнтованих завдань. Окремо зауважимо, що студент— майбутній учитель початкової школи — має двічі залучатися до розв'язання подібних завдань: після завершення вивчення курсу «Методика викладання математики в початковій школі» та безпосередньо на етапі Державної атестації. Через різноманітну участь у створенні діагностичного інструментарію кожний навчальний заклад може впливати на організацію моніторингу якості навчальних результатів, виявляти недоліки в процесі професійної підготовки та прогнозувати шляхи їх подолання.

Однак, процес професійної підготовки на засадах компетентнісного підходу потребує негайного вирішення зазначених проблем, оскільки це дасть змогу вчителю відповідати вимогам своєї професії і в майбутньому забезпечить його педагогічну майстерність. У майстерності вчителя відображено його бажання, прагнення та вміння збагачуватися новою інформацією, знаннями та продуктивно їх застосовувати для досягнення успіху. Звичайно, стрижнем педагогічної діяльності вчителя є його компетентність, яка передбачає продуктивну орієнтацію в мінливих умовах і успішну здатність діяти згідно з новими вимогами життя й суспільства. Компетентність не означає відсутність труднощів, причин для яких у вчителя дуже багато. Однак, справжніх професіоналів вони активізують, мобілізують, спонукаючи до пошуку шляхів їх самостійного подолання. Для такої категорії вчителів труднощі - найбільший стимулятор інтелектуальної активності та творчих ініціатив.

Таким чином, соціально-економічні й політичні зміни в суспільстві, зміцнення державності України, входження її в цивілізоване світове співтовариство неможливі без структурної реформи національної системи вищої освіти, спрямованої на забезпечення мобільності, працевлаштування та конкурентоспроможності фахівців з вищої освіти.

Однією із передумов входження України до єдиної Європейської зони вищої освіти є реалізація системою вищої освіти України ідей Болонського процесу. Орієнтація на Болонський процес, зближення з європейським освітнім і науковим простором вимагає глибокого осмислення здобутків вітчизняної освітньої системи, порівняння з європейськими критеріями стандарту. Однак еволюцію системи освіти не слід відокремлювати від інших сфер суспільства. Наближеній якості системи освіти до стандартів ЄС, потреб внутрішнього розвитку держави та суспільства, економіки вимагає розробки системи вимірювання якості вищої освіти і підготовки фахівців.

Література:

1. Бондар В.І., Шапошнікова І.М. *Управління формуванням професійної компетентності вчителя* // *Освіта і управління*. - 2006. - №9. - С. 20-27.
2. Волович В. *Болонський процес і нова парадигма освіти в Україні* // *Соціологія: теорія, метод, маркетинг*. - 2004, - №4. - С. 189 - 199.
3. *Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра за спеціальністю 6.010100 «Початкове навчання»/За заг. ред. акад. АПН України В. 1.Бондаря. -К., 2006 - 57с.*
4. В. Левківський К., Сухарніков Ю. *Завдання щодо забезпечення якості вищої освіти України в контексті Болонського процесу// Вища школа*. - 2004, -№5-6 - С.86-107.